

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Utkast till lagrådsremiss: Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation (Ju2019/01919/L5)

Sammanfattning

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i utkastet till lagrådsremissen Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation. Journalistförbundets remissvar koncentreras till de delar av förslaget som påverkar journalisters möjligheter att rapportera om terroristorganisationers verksamhet. Journalistförbundet anser att förslaget om att förbjuda samröre med terroristorganisation ger upphov till gränsdragningsproblem i förhållande till journalistisk verksamhet. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

Deltagande i en terroristorganisation

Regeringen presenterade 2017 förslaget om att kriminalisera deltagande i terroristorganisation. Även om det nu aktuella förslaget inte handlar om deltagande utan om samröre är förslaget om att förbjuda deltagande viktigt för att kunna förstå bakgrunden till den reglering om att förbjuda samröre som

regeringen nu valt att lägga fram. Inledningsvis kommer därför förbudet mot deltagande i terroristorganisation att beröras.

Journalistförbundet var remissinstans och avstyrkte förslaget om att kriminalisera deltagande i terroristorganisation bland annat eftersom Journalistförbundet ansåg att det stred mot föreningsfriheten. Ur Journalistförbundet remissvar:

Det finns organisationer vars åsikter och handlingar är så vidriga att det finns goda skäl att önska att de inte fanns. Lagstiftaren har dock hittills valt att inte förbjuda organisationerna utan istället förbjuda och lagföra de brottsliga handlingar som medlemmarna i organisationerna utför. Att på det sätt som utredningen föreslår kriminalisera alla handlingar innebär i praktiken att organisationen förbjuds vilket är ett paradigmskifte när det gäller synen på föreningsfriheten i Sverige. Enligt Journalistförbundet är det inte förenligt med grundlagen. Om regeringen vill förbjuda terroristorganisationer bör regeringen visa regeringsformen den respekt grundlagen förtjänar och tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdrag att titta på frågan utifrån ett konstitutionellt perspektiv. Att smyga in ett förbud bakvägen med hjälp av en ensamutredare visar på en brist i respekten för våra grundlagar och de grundläggande mänskliga rättigheterna.¹

Att förslaget inte var förenligt med grundlagen var också anledningen till att regeringen, efter kritik från lagrådet, valde att inte gå vidare med planerna på att kriminalisera deltagande i terroristorganisation.

I Journalistförbundets remissvar riktade förbundet också kritik mot att journalister riskerade att omfattas av regleringen eftersom det inte tydligt framgick att journalister som deltar i verksamhet kopplad till en terroristorganisation inte skulle straffas. För att kunna rapportera om terroristorganisationer måste det som journalist vara möjligt att komma nära dessa grupper utan att riskera att straffas. Regeringen delar den bedömningen och förklarar i lagrådsremissen hur reglerna ska tolkas:

Enligt regeringen är det angeläget att den föreslagna kriminaliseringen inte begränsar möjligheterna att bedriva granskande journalistik. En sådan journalistisk verksamhet kan knappast heller sägas stärka, främja eller understödja en terroristorganisation. Detta måste anses gälla även om det som ett led i den journalistiska verksamheten ingår vissa deltagandehandlingar i terroristorganisationens verksamhet. Sådana deltagandehandlingar kan emellertid aldrig tillåtas gå utöver vad som är absolut nödvändigt för att utföra det journalistiska uppdraget, t.ex. bör det aldrig kunna vara tillåtet att hantera vapen eller utföra misshandel i organisationens namn. Det är vidare viktigt att påpeka att det aldrig kan vara tillåtet att delta i terroristorganisationens verksamhet genom att bedriva journalistisk verksamhet till stöd för densamma.²

Lagrådet citerade detta stycke i sitt yttrande och menade att regeringens förslag riskerade att leda till gränsdragningsproblem. Ur lagrådets yttrande:

Det är angeläget att journalistisk verksamhet inte omfattas av det straffbara området. Den citerade texten väcker dock frågor om gränsen för detta område. Det är tveksamt om en gränsdragnings kan göras beroende av om den journalistiska verksamheten bedöms som granskande eller inte. Likaså är det tveksamt om gränsdragningen kan göras beroende av om den journalistiska verksamheten,

¹ Se Journalistförbundets remissvar på Ds 2017:62 Ett särskilt straffansvar för deltagande i terroristorganisation, sid 3.

² Se lagrådsremissen Ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation, daterad 28 februari 2019, sid 35.

inklusive resultatet av den, bedöms utgöra ett stöd för terroristorganisationen eller inte.

Den verksamhet som i detta avseende ter sig motiverat att straffbelägga är ren propaganda.

Ett alternativt sätt att dra upp gränsen för det straffbara området är att beträffande journalistisk verksamhet anlägga ett betraktelsesätt som liknar det som i remissen görs avseende humanitär verksamhet. Det skulle kunna innebära att endast sådan journalistisk verksamhet som bedrivs inom ramen för en terroristorganisation och som är en integrerad del av denna skulle vara straffbar. Utanför det straffbara området skulle sådan journalistisk verksamhet falla som bedrivs helt fristående i förhållande till en terroristorganisation.³

Journalistförbundet delar lagrådets bedömning. Vad en journalist rapporterar om en terroristorganisation bör inte vara avgörande för hurvida en journalist ska omfattas av straffansvaret.

Samröre med en terroristorganisation

Regeringen valde att inte gå vidare med förslaget om att förbjuda deltagande i terroristorganisation. Istället väljer regeringen att lägga fram ett förslag om att förbjuda samröre med terroristorganisationer.

Lagtexten enligt förslaget:

”Till fängelse i högst två år döms, om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en terroristorganisation, den som

1. för terroristorganisationen tar befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor, kommunikationsutrustning, transportmedel eller annan liknande utrustning,
2. upplåter lokal eller mark till terroristorganisationen, eller
3. lämnar annat liknande stöd till terroristorganisationen.”

De handlingar som nämns i bestämmelsen är av en annan art än de handlingar som var tänkta att kunna utgöra ”deltagande”. Deltagande skulle till exempel kunna vara mer vardagliga saker som att sätta upp ett tält eller laga mat. De handlingar som kan utgöra samröre är saker som är allvarigare till sin karaktär. En viktig skillnad mellan deltagande och samröre är också att samröre inte kräver att man tar del i terroristorganisationens verksamhet, utan det handlar om att personen gör en viss handling för organisationens räkning. Till exempel ordnar en transport åt organisationen.

Som journalist finns det risk att träffas av bestämmelserna om samröre. Vissa av handlingarna är mindre troliga att en journalist utför till exempel de delar som handlar om vapen och sprängmedel. Andra handlingar som att ta befattning med kommunikationsutrustning eller transportmedel kan bli aktuella om en journalist vill komma nära en terroristorganisation för att kunna rapportera om den.

I utkastet till lagrådsremiss behandlas humanitär verksamhet och risken för att sådan skulle kunna omfattas av regleringen. Detta avfärdas dock med argumentet att humanitär verksamhet inte bedrivs under ”sådana former att det stöd som lämnas kan komma att träffas av någon av de punkter som anges i bestämmelsen”. Vidare upprepas det regeringen skrev i lagrådsremissen angående journalister nämligen att verksamheten inte kan anses ägnas att ”främja, stärka eller understödja” en terroristorganisation.⁴

Det är en stor brist i förslaget att problematiken med gränsdragningen gentemot journalistisk verksamhet som såväl regeringen som lagrådet lyft tidigare inte nämns. Journalistförbundet

³ Se lagrådets yttrande över Ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation, daterat 20 mars 2019, sid 18.

⁴ Se utkast till lagrådsremiss ”Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation, sid 27.

anser att förslaget om att förbjuda samröre så som det är utformat i utkastet till lagrådsremiss riskerar att få träff på journalister som rapporterar om terroristorganisationer. Det går inte att argumentera på det vis som regeringen gör och säga att journalistisk verksamhet inte är ägnad att "främja, stärka eller understödja" en terroristorganisation. Särskilt mot bakgrund av att lagrådet kritiserat detta förutsätter Journalistförbundet att regeringen i det fortsatta lagstiftningsarbetet tar problematiken med gränsdragningsproblemen på allvar och inför ett tydligt undantag för journalistisk verksamhet. Journalistförbundet avstyrker mot denna bakgrund förslaget om att förbjuda samröre med terroristorganisation.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*